

Uus Loomistöö

Bariduse Rahvakommissariaadi
Rahvusliste Wähennuste Geeti
::: Wlakonna häälekandja :::

Nr. 4

Neljapäeval, 30. septembril 1920. a.

Nr. 4

Asundused ja usuküsimus.

Geeti asundused laialt Venemaal on nii mõneski käsimuses, mida suur rewolutsioon põhjani üles püstitas, nii ütelda tumevarju jäänud, muu seas ka usuküsimuses.

Kui ei wõtnud rewolutsioon seda rõõmasti ka weneelaste eubi juures otsekohe kässi kinni; jeda sündis ahnelt lood kirikust ja kiriku rügist lahutamises. Ulu enese ja usu kumbes, kui ka koguduste sisetise elu jättis rewolutsioon ehtalgu ametlikult ja awalikult puudutamata — tuli rehtendada miljonite ja miljonite inimestega, kelle haridusline järg ja arusaamine üldisele murdete weel ei olnud ette valmistatud. Sägaw wapustus, mis rewolutsiooni laajas terwest waimuelust läbi läis, ei jätanud aga laandjelt ka usuelu puudutamata, ja „pühade“ jäänuse arwamised, millest tihhilugu teatatakse, ning mis ühte usulehke kõige suuremat wõitust pa-jasias, näitawad, ku jagawale rewolutsioon siiski juba ilhiseje a'a jooisul usuelu tungimud.

Teistiti ei wõimudki see olla; kirik oli enese ja kogu usuelu liig sügawalt musta isarismi teenistusse annud, liig filmuhtawalt rahwakurnamise ja pimes-tamise abinõuks muutunud, kui et selle kurnamise häwitamisel puudutamata terwest jätta. Kogu rewolutsiooni läit pafjastas kirikut ja kiriku teenijaid kui tagurkuse, orjastajate killamehi ja tarbetawamaid lühiluid.

Geeti asundustes oli sellepoolest lugu teine. Siin puudus kiri line orjastamis-organisatsioon ja aparaat mitte ainult sel kujul, nagu ta ametlikult ja awalikult naabruses Wene lalades silma paiskis, waid isegi sel poolametlikul, postwarjutud kujul, nagu see Geetis olemas oli. Asundustes puudus see koguduse suuremast kogust klassiiselt lahutatud kirikupapp, kes enesele Geetis laialtse wastaarjuna di. Asundused said pastoreit ainult arwasti, külalijena näya, ja wiimane ei olnud neile mitte see mõisnik, nagu ta ametiweel lobumaar, ega tüütanud ta neid ka mitte iga pühapäewa alalise rahaworimisega. Ja kui ta weel wäliselt niisugusel matsilitat hujat ilmas, nagu „õnnis“ asundustepapp Bigol, kes 918. a. Bernis eitewaciamatuit rewolutsioonistilmusesse pugis ja sinna rippuma jäi, siis aitas see asunikid ilmas kiriku klassilist iseloomu weel enam tumeštada.

Teisest kül-eit ootas kirik asundustes wana kawalalt just bariduskliku ala kirikuga sündada: kirikuhõrduste ja usuloomete täija asundustes oli ja on

praegugi weel suurel osal — kooliõpetaja... kõrber-kooliõpetaja, nagu jeda kahepiisfet olewust, jeda kaheperekoera, kes ühtaegu pimedust teenib ja walgust ütleb wälja jagawat, asundustes nime-tatakse. Harilikult on see asundustes juhtus waimline jõud; päale kooliõbb ja kirikatalituste täidab ta tihti weel abwookadi, arsti, kirjutaja, laulukoori ja näitemängu juhataja kohusid, on seltsides juhtuwal kohal.

Niisugune usalduse inimene hoiab asunduses kiriku ja usu mõju-wõimu loatahes kindlamini alal, kui mõni m isnikust pastor wõi joobit papp, kes koguduse silma all kraawis webeleb. Jeda mõju wimu juhtuwal ja kufatawad aga kiriku kõige tagurli-semad ollufed rahwa pimeduses ja orjalikes hoidmisets ja walitewate klasside wõimu toetamisets. Seele päält wõime ke küsimus asunduste elus jagawat ja põhjaliktu walgustamist ja arutamist, et ära kori-tada asunduste arenemise teel pimeduse rifu ja kõiit jõubusid juhtida ning koondada nõukoguwõimu ülesehitamisele ja toetamisele, mille poolest asundustes weel nii mõndagi loowida jääb.

Jootswas ajalehe artiklits ei ole muidugi wõimalik usu tekkimis- ja arenemislugu ega ta mõju ja täh-just rahwaste elu kohta põhjalikult kirj-tada, et ole see ka käesolewate ridade ülesannegi. See ala on laialdane piiride ja sügaw ulatuse poolest; on ju ajaloo a ajarkusid olnud, kus usu-elu kõiit muid rahwaste eluühendusid ja küsimusi waldas, kus kõiit küsimused, mis iganes üles keritid, usulise teijutoha kanda inimeste arusaamis e ulatafid, kus kõiit sündmused ululise wärwi omandasid.

Witte alati ei ole usuelu oma pitat arenemisteel ühte ja jedsama wõulu kulunraelus esitanud, sel mõttel ulatob ta wanlumine äärmisest rewolutsioonitilkusest äärmise tagurkuseni. Kõrd näeme teda mõjuwama rewolutsioonitegur:na rahwaste eiu eba'i kanda-mas, kord on ta kõige hirmsamat abinõuts ja sõjarištats igajag-je ebu-püüde häwitamisel ja waimuwalguje mahajurumisel.

Oma pehholustes, oma tektimise länel, et ole tal illelde tegemist potitiiliste küsimustega. Ja kaswab wõija kurtusest j udude ees, mis inimeje omast üle käiwad, elgu neude jõudude kandjareks loomad, kellega inimisel eestfätt ja alaweit päate kime

enam tuli toku pörgata, olgu et nad nõndanimetatud loodusejõudubena arwalbusid, mida waimlise arenemise efinestel astmetel niisamuti harilikult loomadena ette kujutati. Surred looduse jõnawaldused, tormid, weeu-pustused, maawärtsenimised ... kõiit neid kirjelbas rahwaste ehtalgne ettekujutus-wõim omale loomade näol, kelle alg-tujusid ta juba tundis.

Kõdgi rahwaste jumalused, see on jõud, mida tarbetakse, mille arwese üle inimeje s'u kütwate nähtuste sündimine pannakse, esinewab algul loomade näol. Loomad ei ole mitte ainult kõige seze loojad, mida wälkas-pool inimest s'ilm se'e'ab, waid — ja see on teatawas mõttes wdga huwi-taw — ka inimene ise on loomadelt oma alguse saanud. See nähtus annab meile iseloomuliku roobasjoon-ise (parallel) wõrdluse ühise ühise arenemise ja loomade arusaamise käinemise wahel: jaa: jõuab inimjugu ehtaja kommunistmi juurest pila arenemistingkõigu järele wiimats uueaja kommunistmi juure; siin ehtaja toore ja seletamata looduse-usu juurest darwinitismile, mis niisamuti inimeje põwenemist loomariigist järeidab, kuid juba kindlate arenemisjeaduste põhjal.

Loomad ei käi ehtaja rahwastel mitte ainult kehalise jõu poolest inimesest üle, waid ka meelkõiselt ja waimliselt. (Geeti muinasloos õpetab siil Kalewipoega; rahwafõna ütleb: hundil on ühe mehe jõud, üheha mehe aru, karul üheha mehe jõud, ühe mehe aru. Indiaanlased nimetafid oma päälituid harilikult loomade järele, seega nende wäljapaistwate omaduste pääle tähendades, mis inimeste omadest üle ulatafid. Sme.)

Sebamõdda, kuidas inimene waimli-selt areneb, kuidas sõjarištade käiene-mise tegajariel ta hirm loomade ees wäheneb, kaitab loom ta ettekujutusel üleilmliku tähtsuse ilka enam ja enam ära, ja tema ajemele astub usulistes kujutistes ilka selgemal kujul uus wõimukandja inimene ise. Üleilmnekujajargul wõitawad jumalused pool looma, nool inimeje kurt, awaidawad endid kord ühel, kord teisel näol, piffamõdda ilka rohkest loomakuju kartaades. Kõiit isegi kõige kaugemale arenenud usud ei ole loomadejumaluse jäänustest ammugi wabanenud. Kristiuskusti mängeiwad weel loomad tähtsat uja (tall ja tuhe), ja piisli wanem uja, wana testament, kujutab taewases peres ainult dieti wana jumalat inimeje kujul, tema ligem ümbruskond aga seifab terwana — loomadest koos. (Wata templi pühama

paiga järele. Niisamuti tunnustage juudarahva loomade jumaluse kohta annab ka Hiobi raamat — üks kõige loomematest, kui mitte kõigest kõige vana dokument piiblis ja illeilbse juudarahva waimumeras. Niisamuti annab ka bel wäga rohkel arwul näitustid, kuidas inimesetujuline jumal kaua aega oma loomadekujuliste wõistlesjatega wõitlustid pidas, enne kui ta need kõrwale jautis ümber: Paabeli Bell; kuldwahtas; Eliaje häwitustöö jt.)

Äga mitte inimese kaju illeilbifelt, abstrakt inimese kaju ei omanda inimesekohine jumal, waid teatud inimese kaju, nagu tal ennem teatud looma kaju oli. Ka selle kaju saab ta tõsifelt elust, nagu inimese ettekujutus kõi oma ained tõhifelt elust wõtab. Selleks osib inimese wälja kõige wahwamaid, kõige kõrgemaid, kõige tugewamaid, keda ta oma mälestuses iganes tunneb. Need on harilikult suguharu endised juhid, püüdnud, kes oma tegude poolest iseäranis terawalt meele jäänud ja selle nimede külge rahwas pikkamööda weel teistegi tegusid lunletab, kuni nad tõsifelt kangelasteks ja hiljem jumalusteks kujunenud.

Sgal suguharul on muidugi oma erijumalad, kelle taewane korraldus täielikult maapäälsele ühiskondlikule korrale vastab. Walitseb suguharus esiaja kommunism, siis on see lord k. jumaluste seas mähew. Patriarhaalselt organiseeritud suguharul on ka patriarhaalne wanajumal suure perekondliku perega, nagu piibli wanematel ajajärkudel. Seejaga astmestikaline ühiskonnakorraldus — kuningas, wihastid, kõrgemad ja madalamad wõisnikud, mitmesuguses järjus teenijad ja orjad — lbi justament samasuguse kujutuse taewast.

Sedamööda, kuidas suguharud ühinevad — see sündis harilikult sedade teel — ühinevad ka nende jumalused; walitsewaks jät muidugi mõnima suguharu wõi rahwa jumal, teised langesid walitsewaks usus alamale järjele, oma endiste austajate ringkonnas aga kallasid nad weel kaua kõige wõlgewama kool edasi. Just nagu nüüd weel üht mõnda „pühha“ „Mõkalaid“, Serafimi, Jüri, Mariat jt. eestkätt palutakse, austatakse ja tuntakse. Wistiselt ongi need paigalised „pühhad“ esialgul paganauisu paigalistest jumalatest wälja kujunenud, kellele ristiusu papiid ristiusu kuue selga toppifid, siis aga weel endiseks jätsid, et ühtu seda tergemini wastuwõetawaks teha.

Selle ühinemise juures, ja kaugele lahtudes sellest ajast, kus nende isiklik algkujusid weel mäletati, kaotasid jumalad ilka rohkem teatud isiku näoära ja muutusid lihtsalt inimese näolusteks. Kui aga uuema aja loodusseadus kõi „taewatagused“ läbi muustas, kuulutas ta inimeste ettekujutustest wälja mitte ainult kalliskiwidest ehitatud Uue Jerusalemma, waid ka uue, haahabemega wanamehe, kes troonil pidi istuma. See troon

troonid luterpalli kätt ja wadawad sid ilma troonidega kaftati sisse seadma.

Jumalus omandas omale ntüid samasuguse isikuta ilme, nagu seda kohanluse wõimul wabariliskus korras oli. Nogu wabariliskis walitsewate kühide huwibe järjele lord ja seadused loodi, nii kujunes jumalus nende samade walitsewate klasside kühiliste waadete ja arwamiste koguljaks. Kõige wiimane jät jumaluse arenemises, kõige „moosfam“ jumal ei olegi enam muud midagi, kui kühilise „kategoriline imperatku“ — see, mis kühilised waated inimesele paratamata täitmiseks ja kinnipidamiseks ette kirjutawad.

See on aga jumaluse arenemise wiimane samm, wiimane wõimalus illeilbse. Siit edasi on — lagunemine, jumaluse haud, ühi koht selle asemel, kus ennem jumalus walitjes. Sest see ühiskondline arusaamine, et kühilised iseenesest midagi alalist, jäädawat ei kujuta, waid inimeseloo waimlise kaswamisega ja ühiskondliku arenemisega alalist muutub ja ühel ja seljal ajal igal rahwal ühi i se sugune on, sedamööda, kuidas seda iga kühilise waated ja huwid ette kirjutawad, — see toob selle kõige moosfama, kõige kõrgemale arenemid jumaluskõrde siie labase ja wana illeilbse pinnale: Nende kõi on nende jumal . . .

Et niisugust jumalat meil enam tarwis ei austada ega kumarbada pole, weel wõhem teda kõige wälkifets wõimul pidada, kes inimeste saatust oma tahtmise järel juhib, on kõega katsutaw. Ja sellega kaotab meil jumaluse mõiste igasuguse olemise mõtte. Jumaluse kaotab sellegi näota ja kujuta, ubuse ja hädise warju, mis kalle kohanluse kõrgemal ebenemiskastmel oli järjele jäänud, ja meie tuleme arenemiskõrde teaduslikul walgustamisel selle ofuse juure, mida juba waremategi aegadel paljust neist, kes mitte walitsewate waadete ja eelarwamiste kühles kinni ei olnud, waba arwustamise ja waatlemise tagajärjel enam wõhem ubufelt aimasid: e p o l e t e p s j u m a l a t !

Mii pääjoontes jumalauisu arenemiskõrde ajaloo, nagu ta meie rahwaste muinas- ja usulugudes tühandates teijendites esineb. Sellomel ise täielikult kui rahwa waimlise ja ühiskondliku arenemise willi, minutas teistest kühlest mõjuwaks teguwis rahwaste elust. Juba warakult, ühiskonna ühtidesse jagunemise esimestel astmetel, ostasid teatud kühid, esialgsa koguni ainult teatud isikud suguharus, usu algollusid oma kasuks tarwitada. Mis waimu- ja ühiskonnaku madalamatel astmetel wõrdlemisi ühtne oli olnud, muutus keerulsemaks ja salapäsemaks ühiskondlikkude wahekorvade muutumisega. Ühiskondliku tööjatuise tagajärjel jät hiljem ka loodusnähtuste tähepantemine, mis ühiskonna ekule tarwilik oli, erilistute kätte, kes oma tähepantemiste, oma

„tarwuse“ kaudu, mida põlweid põlwe ainult wõhelete waljarallitulele edasi pärawdati, suure mõju ja tähtsuse, mida muidugi oma wõimul kühilistamisjeks ja majandusliku seijutõrre mõttes ära kasutati.

Nendest loodusastladest kaswas pikkamööda wälja preestriksus, kes hiljem oma esialgselt rahwawalgustamise ja loodusnähtuste uurimise ning selgitamise üllesandest — oma wõimul ja eesõiguste alalhoitumise huwidel — rahwa pimestamise ja waimlise jumbutamise teele kaibus. Uueks muutus täielikult poliitika ühiskonnas, mille kaudu orjusse jurutus kühilised sõnakultuures ja allahelthuses kinni püüti pidada. Ühegi usu ajalugu ei näita seda selgemini, kui ristiusu oma. Juba esimestel aastasadadel paisis see terawalt silma, ja kirikuisa Augustinus ütles juba ka awalikult wälja: ristiusu ei ole mitte orjastid wabaistatud, waid haibadest orjadest hääd orjad (peremeestele muidugi) tainud. . .

Meie ei ulata kinn, ruumi puudusel, kühilisteki pilku heitma kõige selle kultuurewastaste, pimestawa ja ebuhäwitawa ühe rühale, mis kühil — pappideseijuse organisatsioon — aastatuhande pilusel kühiljal lorda saatid. See aeg on kauge, ja wõlthim jambla ta üle kaswada lasta, kui kiriku poliitika mitte tänapäemani seksjamaks ei oleks jäänud, kui tagurkised, rahwawaenulised kühid kühil weel tänapäemgi orjastamise abinõuks ei tarwitaks.

Et ole tarwis peatada pimesta ja häriduse mahajäänud? Wereniga juures, kus papiid rahwate selle musta kühilü silmade ette fibusid, mis teha teelas nägemast, mis sugused kaunid ta werd ja üdi imesid. Waatame „kultuurkõrde“ . . . Gestit, kus „kõrge täielikum demokraatia“ walitseb. Mis näeme kühil?

Pastorite blabel ja nende huwidid pühalt ja truit kaitstes kühilise ekule ja kaswas tugewaks kühilsoni „rahwaerakond“, ja kühilson oli kühil niug silt, mille taga endid kühilmanid, Bergmanid, kühilnd, kühilmanid jt. warjafid, ja oma mustamantli poliitikat ajasid. Rahwast peleti ja pimestati melega ja kühilidulakt. Mäletan kord kühilsoni seijutõhta darwinismi wastu, mille kühilamise wajadust meie toimetuses juttu tegime. Sa see on kühil wäga õige, tähendab „edumeelne“ Saan kühilson, aga — rahwale ei tohi ometi seda kühile weel ette kanda. . .

Muidugi — rahwas ei oleks enam nii sõnakultuurelikult oma pääd pappide orjastiluses heidnud. Milleks seda tarwis oli, näitab „Pastimehe“ teise mõjuwama juhi ja kühilja autoriteedi, kühilku pastori Bergmani seijutõht, kui kühilalane konwenditsaadit kühilson konwendit kühilsonakooli õpimaku alanamist nõudis. Kas seda kühilbl . . . Kust siis peremehe weel kühilid saawad, kui igahüle wõimalikuts teha kühil kühilsonakooli saata! . . .

See Bergman oli „täht“ Eesti kuu-
la kirjandusnõuvald, ta oli „Postimehe“
kaaswastusteaotuse liige „Easte-
lehe“ toimetaja!

Siis on Louisson Eesti pääminister
ja poliitikajuht!

Sas on meil vähematigi põhjust ar-
wata, et ta weel tänapäewgi Eesti
haridustöös mitte oma waimlise selja-
taguse Bergmani seisukoht ei juhi?
Kas ei hoiu kirik weel tänapäew Estis
rahwahulle oma kiusis, et... hall-
perimehete sõnawalelille jägabeharjaseid
saada?

Eesti pääministrikoost on poolteise-
aasta jooksul istunud wana „majan-
husmees“ ja kirikuswastane, niikudne
pangaherra Päte, sõberafondlane ja
enimine peaaegu jessi.-rew. Strandman, ja
niikudne soendab teda Louisson, aga Eesti
maitsab pastoorite. Iika endist
wiihi edasi kiriku regula-
tiivmalksu, ja afutawlogus, mille
eesasjas jostialisi (?) M. Mei seisab,
arwob hariduskommissioni tarwilikkus
lapsi iika edasi koolikes usupetusega
teppa ja pimestada. Sa et oma papie-
orjalikusega maale kääb eesaju miba,
määrivad walitijuse eistob — jostialisi (?)
Mei eesasjas, — wabwa es oma a w a-
lilla jumalapaalamise wari-
seerimängu edasi...

Eesti asundused elab waimlikku elu
waga ligiläsn sibeas eestija. Eestit
ja nad kausa toonud iit oma usulised
ja muud waated, jalki walitijuse iime-
lawat jaid nad suuremal osal ja waimi-
wera walijajajead asundustesse. Eestit
tehtijid nad ajalehed ja kirjanduse. Wene-
kead, et asunduste waimlikku elu see-
sama waim ja poliitika kiusis, mis
Eestis wõimal ja jalki ennast niikud
terawalt awaldab. Eeda püübid ja
wendajid omal ajal iit asunduste
proowireisijad Sommeristi Mõõksit.

Siis asundused ei ole siiski, nagu
neeb papidefufufafes ja papid iken-
dada püüdid, ofa nende igaksetub
Suur-Eestist, waib kuuwawad Wene-
maale ja neid iimkriifemad tingi-
mised, mis Wenes walitijemas. Neeb
on aga wõimalaj ajal põhjalikkust
põhitud ja n u w a w a b ja Eesti
asundustes kogu senise waimuelu, se-
riite waadete ja piirite iimberhinda-
misi. Miu seos ka usutijimuses,
mis, nagu kuuifime, kõige ligibamas
ühenduses on asunduste haridus-
eluga. Et iisejauurdumud usulisi ar-
wamisi püewa aga tahega wälja ei
jaa iikluda, on arusaadaw; see
u w a b tõiijemad, iigawamat kaswa-
mistööb, kuigi waewalt paremat kihu-
tustegijat ja kaswatajat leidub, kui
rew olufioon. Mga kõige jämedamad
jooni ei saa iiklugi ajamata jätia, ei
jaa, ei tohi hariduslikkumist, asun-
duste waimuelu iika edasi jätta ki-
riku waimuorjastawa mõju alla, ei
wõi M o u l o g u s W e n e m a a l
enam kaswatus- ja haridustööb ja
iikkommete iitijmist, kiriku eistamist
waba ühe ja sellejama iijku iitite.
Mõõksu - Wenemaa revolutsioon

peaks igatahes ka Eesti asundustele
dpetanud olemis, et kirikuteeristus ja
haridustöö iitje wankri ei mahu.
Mõõksu-koolitõpetaja on oma aja ja ä-
b a w a l t ära elanud — see mõiste
tuleb ajawitimatalt kolkambri heita.
Koolitõpetaja on waimlise walause
kalkwaja, noorsoo kaswataja iigile
edulistele mõtetele ja wabaduspõhke-
lete; temal ei tohi midagi tegemist
olla k i r i k o h u s t e g a, mis pürit on
pimestada minemist ja eistowad ki-
r i k u elu, mis täiesti lahutatud
peab olema koolist ja kogu haridus-
elust.

Weel enam: on aeg, et asundused
pöördusid iälal riimil sellele w a-
b a l e, usu- ja kirikuwabale haridus-

teele, mille waljel Mõõksu - Wene-
maa oma uut elu rajama ja iies
ehitama hakkab. Tulewad tõrwale
heita endise iikkuwaimu jäänused
koolist, tulewad nad tõrwaldada pak-
wemajadest, milles endise pimesta-
mise ja orjastamise waimu asemel
tuleb puhuma panna wärske ja
elustaw wabadustul.

On aeg, et asundustest koolisid
pawemajad ja kuuifid elule rah-
wamaajad, kus iirab waba arusaar-
mise waligus a walitowad waimlised
jõud tõbrahwa waba ja suure Wene-
maa ülesehitamise tööle, millele wa-
banemud tõbrahwa Wenemaa kuisub
ka Eesti asundusi.

H. P.

Eesti haridustöölise konverentsi wastuwõetud resolutsioonid.

U r u u n n e t e k o h t a.

Reaktulates aruandeb haridus-
jabe rahwafommisjariadi Eesti ofa-
lonna juhataja H. Peetmanni kui-
ka iiklute kohtade eistajate poolt,
iitab Eesti asunduste haridustööliste
ilewenemaline konverents järgmist:

Senine tegewus haridustööb Eesti
asundustes ei ole iiklalt wiljalas
mitimefuguste töfiste puuduste päraft.
Kõige iõijem puudus on meie iileki-
dises organisierimatuses — pole ju-
detud iitit iimast abinõusid epiib
tegemistele iiklaldajest korralda ja tar-
wita, pole juudetud iim iinistat iibet
kõikloha ja kohtade wahel, pole juudetud
tegemist iiklaldaja ja iiklalt ka jada.
Selle organisierimatus põhjus sejab
nii iitelawate kui ka organisierimata
jõude iuures puuduses, mille põhjus
omakorda sejab praeguses raskest iile-
iibises seisukorras, mis iatistab loowa
tõb iitit eduga edasiijimist. Tõine
juur iatistaw tegur sejab selles, et ei
ole iipiraamatuid ja muud abinõusid,
mis jällegi on tingitud riigi iile-
iibisest raskest majanduslikust seju-
korrast ja loowate jõude puudusest.

Et aga just haridustit ietajand on
see alus, mis wõimaldab meie seniste
rewolutsiooniwõite iinustamist, mis
meie tulewikku juurast ofat määrab,
kuna terwe rahwa waimlik edenemine
wõimaldab juuremat arusaamist i ke-
jõudwast kommunistlikust iihistonnast
ja iindlustab terwele wabanewale
imijpole iikufat tulewikku, tunnistab
praegune konverents tarwiliku as-
tuda haridustööb töfimisets iige iähe-
mal ajal järgmist summe: Mõõksu
energikkelt iileiibise organisierimistööb
juure, iim iibened kohtade ja iest-
loha wahel; selleis nõudes kohtade
haridusofatõudade juure Eesti iest-
siionide afutamist ja eistaja-iinstruktovi
ametipankut. Edasi, jõudude loonda-
mise iihis nõuda hariduskommissari-
adi kaudu kõigi Eesti haridustöölise
arwelwõimist, kes iititwad muud iile-
andeb ja nende mobiliseerimist har-
dustööle; nõuda W. R. B. Eesti
ofatõudade iestkomiteest, et see püüaks

leida haridustööb iartelisi haridus-
jõude; nõuda hariduskommissariadi
Eesti ofatõunast, et see leiaks koha-
seid jõude kohtadest sellekohaste afu-
tuste kaudu; et walmitataks uusi jõude
seetkohaste iirijuste iue. iimepanemise
iitit; et wõimaldaks uute iipiaibõudude
iiaamist, et antaks wälja uusi iipira-
matuid, haridustit iijimusi iatitewaid
brojshüüre ialenlehti ja afutataks efi-
meel wõimalusel hariduskommissari-
adi Eesti ofatõuna iiklaldajana
perioodiline aiatiti, miba toimetataks
kohapääfsete haridustöölise kõige iale-
mal laastegeuwusel.

Haridustöö wiljaluse iõfimise iihis
tunnistab konverents iilemaltõhendub
abinõud kõige rutulijemaks ja ootab
neude teostamist kõige iiremas
korras.

Töökooli kohta.

Mõõksu iitabes töökooli ja tema
põhijõude teostamise iijimust, tun-
nistab konverents:

Töökool peab seisima suurte jõude
põhijõude iurese organisieritud iihis-
fondliku walmitatawa töö alusel, kus
kool on iitit ofa sellest walmitatawast
iihistonnast.

Seibes, et töökooli elu wiimine
ta iälal iijul on praegusel erakorrali-
sest terawa majandusliku kriisi ajal
juure raskestega ietub, kuna aga
töökooli teostamine kommunistlikas
iihistonnas elulise iatijusega nõud-
mine, tunnistab konverents, et ta
ajab iindlasti töökooli põhijõudele,
ei loobu sellest praeguse olukorra
pääle waatamata ja rõhutat, et iigiti
praegused raskest olud töökooli teos-
tamist tema iatitiku, iidealset iijul
ei wõimalda, tuleb iiklugi afuda kõige
iõuga ta põhijõude elu wiimise e
uendegi puudulikkude abinõudega,
mis m i l praegu iäparasti, et iõu-
likute iijule iika lähemale jaada.
Iihis mõjuwals abinõus töökooli
põhijõude iabijimistil peab konve-
rents seetkohast agitatfioonit ja pro-
pagandat, miba tuleb tarwita rahwa-
hulles igal iuhumisel ja wõimalu-
sel, tahes igatijajest nähtawals ja

arusaabamata neid tagajärgi, mis
töökoolis juba seni kätte saadud ja
mida veel tulevik lootab.

Töökooli organiseerimise käsimuses
tunnistab konverents, välja minnes
üleüldise fundusliku hariduse põhi-
mõtteid, et I astme Gesti töökoole
tuleb ajutada igas suuremas asundus-
ses, kuna väiksemad asundused omale
ühise koolisüsteemi lootsid.

Et I astme töökooli lõpetajatel wõ-
imalik oleks edasiõppimist emakeeles
jätkata, tuleb asuda ka II astme Gesti
töökoollide organiseerimisele.

Neil korral, kui mingil põhjusel
mõimalik ei ole töökoole õpiaastate
poolest nende täies ulatuses teostada,
tuleb asutada töökoollid eht ka teetöölised
kurjusel eeskätt aastate poolest wane-
maile lastele, kellest warsti täiealised
kodanikud wõrsumad, et kõige päält
neid kommunistlikule ühiskonnale ette
walmista.

Waste ühiselu kohta.

Stuna tukswane kommunistlik ühis-
kond seda tugevam, eluõnnumam ja
järelkäim saab, mida paremini ta
ühisele, wennaliksele koostelamisele
walmistatakse, nii et ta sellega kindlasti
kodune — tunnistab konverents tar-
witust nii kooli- kui ka eelkoolihariduse
alal laste ühiselamist läbi wiia,
milleks tuleb kõige esimesel võimalusel
asutada laste ühiselamajad ja koolid-
kommunad.

**Wäliskooli hariduse
kohta.**

Wäliskoolide ja kapitalistide
kõrgem õppes, kui töörahwalt nõuti
et ta õnnest ülesti erijama pidi, ei annud
tal wõimalust haridust omandada, omi
silmaringi laiendada, kuna töörahwa
tarkusest wõga õieti kurnajate klassile
hädakohu nähti. Meie unes töörahwa
riigis, kus kommunistliku korra wääri-
kust uut jõe tahame kasutada,
nõuab meie unes riigi ehitustöö edu,
et ka täiealised kodanikud pramad
võimaluse saama oma teadmisi täien-
dada ja pärjema tsaarikorrast pärandid
walmisest pimedusest kõige hariduse
walgusele. Seda wõib kätte saada
ainult wäliskoolihariduse andmise läbi.
Sellega tunnistab konverents tarwi-
tust ajutada nii linnas kui maal kõige
laialtjemale töörahwa klubisid, rahwa-
maju, lugemistube, raamatukogusid jne.
Gesti tunnistab konverents tarwitust
asutada teistkõrgesele teatramatukogud,
millel oleks juhtim, korraldam ja
arajastaw mõju terve ümbruse kohta.

**Eelkooli hariduse
kohta.**

Esimese ülewennemaaline Gesti hariduse
teadlaste konverents, läbiarutades
eelkoolihariduse määratud ühtsust kogu
inimese arenemistähtsuses ja arwesse
wõttes, et sellel haridusalal meil seni
peale ühtsust ei ole, et rahwa laialiselt
juttu selle juure tähtsusega käsimuse
kohta ülediselt arusaamine puudub,
arustab: 1) Eelkoolihariduse suurt
ühisuse ja tarwidust kommunistlikus

ühis rahwa keskel igasuguste wasta-
wate abinõudega laialt propagandeer-
ima hakata; 2) Kõhusta hariduskom-
misfariaadi Gesti osakonda Moskwas
sellets jamme astuda, et awataks kõige
lähemas tulewikus nõutogude süsteem-
ile wastawad eelkoolihariduse jõude
ettewalmistamise kurjused ning 3)
Suurt poolt kõhustatakse endis kon-
verentsi liikmed lohtabel kirjalikult
üleskutsetega ja juusõnaliselt sellets
tööde tegema, et eelkool nimetud kurjus-
tele wõimalikult rohtem sarnaseid o-
wõtjaid koguks, sellets kõigiti ülesan-
dele wastawad kaswatajad-õpetajad
saada wõtsid.

**Noorjoo organiseerimise
kohta.**

Arwatakse, et noorjoo seda suurt
ühiskondlikku tööd, mis majandusliku
arenemise ajalugu praegusele ühiskon-
nale üles seadnud, jätkama peab ja et
kogu inimkond praegu kiirel käigul
lähineb uuele, kommunistlikule korrale,
ei wõi noorjoo kauem seesuguses orga-
niseerimata seisukorras wiibida, mis
tal wõimatust teeb omandada tarwitust
arusaamist nii praegust, kui ka eelole-
waist ühiskondlikest ülesandest, oisus-
tab konverents:

Kõige energiaga asuda noorjoo orga-
niseerimisele, temale õnne, ettefuge-
miste ja muude abinõude waral selgit-
tades organiseerimise ja tselegemise
tähtsust, samal ajal noorjoo ühingu-
arutamiseks eeldid tehes, koondades
noorjoo organiseerimiseks, mille alu-
selt wõtta neid walmisolewad juht-
nõbrid, programmid ja p hjustirid,
mis nuda olewatel noorjoo ühingutel
arujeks ja igapidi wõimaldam o noor-
joole kalitaw-hariduslikku nii ka poliit-
tilist arenemist.

**Õpetajate ülesannete
kohta.**

Arwatakse jn. Mägi etteannet
„Õpetaja ülesannete kohta“ ja sellele
järgnevaid läbirääkimisi, tunnistab
konverents:

Suur töörahwa revolutsioon, mis
Wenemaal kurnajate wõimu kukutas
ja terve ühiskondliku elu uuele alu-
sele seadis, määras ka haridustööle,
koolile ja õpetajale uue seisukoha ning
uued ülesanded. Stuna endises korras
oli wõi pidi olema õpetaja walitse-
wate klasside pime töörüüft rahwa-
hulkade allajurumises ja ülesõidimise-
ses, kusjuures õpetajate wabamad
kaibuwised õpetustöös metliku tsari-
wõimu raudse rusikaga maha mater-
dadi, on õpetaja meie unes kommu-
nistlikus ühiskonnas täiesti waba,
selles m-tees, et ta püübed — olla õpe-
tusöös ka isin e kaswataja,
nühid ei jarmata ega kiusata, waid
õmberpöördui, õise õnutatata ja neid
täie jõuga awaldama kutsetakse. Seda
tunnistades awaldab konverents ole-
wate korrale ja wäljawaadele hariduse
töös oma täieliku poolchoidu ja
wastutulekut, toonitades oma poolt, et
uued sihid ja unes teed meie töörahwa
riigi kodanikule edaspidises õpetami-

ses ja kaswatumises saawad
käidawaks, unes põhimõtteid
läbirääkimiseks alles siis, kui unes
täie energiaga ja firmened
kindla tahtmisega terve meie õpe-
togo. Õpetaja meie praeguses
konnas peab ühtlasi ka kaswata-
olema ja mitte üht kooli-õpetajana
waid ka wälises elus. Kõhete k-
mistelega warustatuna ja neid alata-
täiendades peab olema õpetaja omi
ümbruse teesjuht, walgustaja ja
andja.

Seesugusel kindlal arusaamisel
kinnitawad käesolewal konverentsil
koosteljad haridustöölised, et nad
tahawad selle teetandmise tehasamisi
egelikus elus kõigest jõust teostada ja
toonitawad ühtlasi hädakohust
haridustöömäge alatafa kaswata ja
fõwenda.

**Õperaamatute ja kooli-
raamatute kohta.**

Läbiarutades käsimust, unes
õja etendab raamat k-
töökoolis, leiab konverents:

Ühtlases töökoolis ei ole raamat
enam õppemaatule ülesandele
tarbeks, nagu see oli kodanlikus koolis.
Töökoolis saab raamatule
raamatukogu, kust seda tarwitata
raamatuna õpüõõõ.

Praegusel ülewennema ajal, kus
kool veel täielikult wälja are-
ja ellu wiimata, tuleb raamatule
lis siiski veel tarwita, aga
nii palju, nagu seda unes
peab. Seda tuleb teha
rema ettewaatusega, waku k-
hooja waliku järel.

Selles mõttes wõhustab konverents
hariduskommisfariaadi Gesti osakonda
wõtta kiire korras läbirääkimise ja
selgitamise läbi olew ja w-
kooliõppemaatule, sellets tarwitamisest
kooliõppemaatule wälja walibes ja ar-
näibates, aga tarde ning wõim-
järele ka raamatuid unes k-
ja wälja andes, sellets k-
tehtkoha haridustegelasi kollekti-
tööle kutjades.

Kirjateede kohta.

Arwatakse aruannet, läbirääkimisi
ja waidlusi Gesti kirjateele k-
kui konverents järeleõpsele, et peh-
arwandes lästid teekõh-
uwendustetpanetus ning korrad-
sed jätamad keele täiesti arusaam-
massile, et nad teekõh-
fõlaritastawad, et nad seepärast
lõhised, otstarbised, ning et nad
wad teelt teke e k-
ta wõimas wäljendama proleta-
teadust, kantsi ja sõbuft.

Seda asjaolu arwe wõttes, oisustab
konverents teekõh-
e rglitele ning teekõh-
nisi mainitud Gesti kirjameeste
õnnaamatus, eriti ortograafia alal,
— aga ka tarwita ühte ning teist teekõh-
list määrust ning uwendustetpanetus,
mis nimetud raamatule
kuid me ei wõhenda teekõh-
(Mägi)